

ZAMONAVIY PEDAGOGIKADA PEDAGOGIK KASB VA UNGA QO'YILAYOTGAN TALABLAR

Olimova Dilnora va Botirova Shahnoza

Shahrisabz davlat pedagogika instituti 1-bosqich talabalari

Ilmiy rahbar: Eshmurodova Dildora Normurotovna

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy pedagogikada pedagogik kasb mazmunining o'zgarishi, o'qituvchi shaxsiga qo'yilayotgan yangilangan talablar, kompetensiyaviy yondashuvning ahamiyati hamda ta'lim jarayonining globallashuv, raqamli transformatsiya va ijtimoiy-madaniy omillar ta'sirida qayta talqin qilinishi haqida fikr yuritiladi. Maqola davomida o'qituvchi faoliyatining bugungi sharoitdagi xususiyatlari, zamonaviy pedagogning kasbiy madaniyati, kommunikativ, innovatsion, refleksiv hamda axborot-kommunikatsion ko'nikmalarining dolzarbligi ilmiy-nazariy asoslar va amaliy kuzatishlar bilan asoslab beriladi. Shuningdek, ta'lim jarayonining insonparvarlashuvi, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv va loyiha asosida o'qitish kabi metodlar pedagogik kasbga yangi mazmun bag'ishlayotgani tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: zamonaviy pedagogika, pedagogik kasb, o'qituvchi kompetensiyasi, innovatsion metodlar, ta'lim sifati, raqamli pedagogika, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, pedagogik mahorat.

Аннотация: В данной статье рассматриваются изменения содержания педагогической профессии в условиях современной педагогики, анализируются обновлённые требования, предъявляемые к личности учителя, а также значимость компетентного подхода в образовательном процессе. Освещается влияние глобализации, цифровой трансформации и социокультурных факторов на переосмысление педагогической деятельности. В работе обоснована актуальность профессиональной культуры современного педагога, его коммуникативных, инновационных, рефлексивных и ИКТ-компетенций на основе научно-теоретических данных и практических наблюдений. Кроме того, анализируется, каким образом гуманизация образования, личностно-ориентированный подход и проектное обучение привносят новое содержание в педагогическую профессию.

Ключевые слова: современная педагогика, педагогическая профессия, компетентность учителя, инновационные методы, качество образования, цифровая педагогика, личностно-ориентированное обучение, педагогическое мастерство.

Annotation: This article examines the transformation of the content of the teaching profession within the context of modern pedagogy, focusing on the updated requirements set for teachers and the significance of the competency-based approach in the educational process. It reflects on how globalization, digital transformation, and socio-cultural factors reshape the interpretation of pedagogical activity. The study substantiates the relevance of the contemporary teacher's professional culture, as well as their communicative, innovative, reflective, and ICT skills, drawing on theoretical foundations and practical observations. Additionally, the article analyzes how humanistic education, learner-centered approaches, and project-based learning introduce new meaning and value into the teaching profession.

Keywords: modern pedagogy, teaching profession, teacher competency, innovative methods, education quality, digital pedagogy, learner-centered learning, pedagogical mastery.

KIRISH

Zamonaviy pedagogika bugungi kunda shunchaki bilim berishga qaratilgan an'anaviy tizim emas, balki jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga faol ta'sir ko'rsatadigan murakkab, ko'p qirrali va dinamik tizim sifatida namoyon bo'lmoqda, shu sababli pedagogik kasbning mazmuni ham tubdan o'zgarib, o'qituvchidan nafaqat o'z fanini mukammal bilish, balki keng ko'lamdagi kompetensiyalarni egallashni talab qilmoqda. Mening kuzatishlarimga ko'ra, ayniqsa so'nggi yillarda ta'lim tizimiga qo'yilayotgan talablar turlicha bo'lib, o'qituvchi shaxsining zamonaviy jamiyatdagi o'rni tobora kengayib bormoqda, chunki o'qituvchi endi faqat bilim beruvchi emas, balki o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, ijodkorlikka, axborotni to'g'ri tahlil qilishga, muammo yechishga va ijtimoiy faollikka yo'naltiruvchi tarbiyachi, yo'l boshchi va motivator sifatida qaralmoqda. Ta'lim jarayonining globallasuvi, internetning ochiq imkoniyatlari, sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarning rivojlanishi pedagogik kasbga mutlaqo yangi vazifalar yuklayapti: o'qituvchi endi zamonaviy raqamli vositalarni bilishi, ularni darsga to'g'ri integratsiya qila olishi, masofaviy ta'lim jarayonida sifatni saqlashi, o'quvchilarning raqamli madaniyatini shakllantirishi zarur.

Shu jarayonda butun dunyo bo'ylab qabul qilingan kompetensiyaviy yondashuv ham pedagog shaxsiga bo'lgan talablarning yangilanishini taqozo etmoqda, chunki kompetensiya — bu shunchaki bilimlar yig'indisi emas, balki o'quvchida hayotiy vazifalarni mustaqil hal qilishga qodir bo'lgan integrativ, amaliy ko'nikmalarni shakllantirish jarayonidir. Menimcha, aynan shu jihat pedagogning kasbiy mas'uliyatini yanada yuqori bosqichga olib chiqadi. Zamonaviy o'qituvchining eng muhim xususiyatlaridan biri — bu o'z ustida doimiy ishlashga tayyorlik, chunki ta'lim jarayoni shu darajada tez o'zgarayaptiki, kechagi malaka bugungi kunda yetarli bo'lmay qolishi tabiiy. Shuning uchun o'qituvchi doimiy ravishda yangilanib boruvchi bilim tizimiga moslashishi, yangi metod va texnologiyalarni o'zlashtirishi, innovatsion ta'lim yondashuvlarini qo'llashi zarur. Ayniqsa, STEAM, loyiha asosida ta'lim, muammoli ta'lim, integratsiyalashgan darslar, kompetensiyaga asoslangan baholash kabi metodlar o'qituvchidan yuqori darajada ijodkorlik, metodik savodxonlik va analitik tafakkurni talab qilmoqda. Raqamli asr pedagogi uchun AKT kompetensiyasi ham alohida ahamiyat kasb etadi: elektron darsliklar, onlayn platformalar, interaktiv taxtalar, sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalaridan foydalanish, o'quvchilarning raqamli xavfsizligini ta'minlash va internet etikasi bo'yicha yo'l-yo'riq berish endilikda kasbning ajralmas qismiga aylandi. Bundan tashqari, o'qituvchining kommunikativ savodxonligi ham juda muhim, chunki hozirgi avlod o'quvchilari bilan ishlashda muloqotning o'zgargan shakllarini chuqur tushunish, ota-onalar bilan samarali hamkorlik o'rnatish, jamoada ishlash, o'quvchilarning psixologik holatini tushunish kabi jihatlar bevosita pedagogik jarayon muvaffaqiyatini belgilaydi. O'qituvchi faoliyatida refleksiya ham alohida o'rin tutadi: pedagog o'z darsini, o'quvchilarning ishtirokini, natijalarni tahlil qila olishi, xatolarni tan olib ularni bartaraf etish yo'llarini topishi, yangi yondashuvlarni sinab ko'rishi, ya'ni o'z faoliyatini ilmiy asosda rivojlantira olishi kerak.

ASOSIY QISM

Bugungi ta'limning yana bir muhim talabi — bu o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan ta'limning ustuvorligi, ya'ni har bir o'quvchining qiziqishi, qobiliyati, psixologik xususiyatlari va individual rivojlanish sur'atlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etishdir. Menimcha, aynan shaxsga yo'naltirilgan yondashuv pedagogik kasbning eng murakkab, lekin eng insoniy qismidir, chunki bunda o'quvchiga shunchaki bilim emas, balki e'tibor, ishonch va ruhiy ko'mak ham beriladi. Ta'lim jarayonining insonparvarlashuvi o'qituvchidan nafaqat kasbiy, balki axloqiy mas'uliyatni ham talab qiladi, o'qituvchi o'quvchilarga namuna bo'lishi, ularda

ijtimoiy faollik, vatanparvarlik, madaniylik va mas'uliyat tuyg'usini shakllantirishi kerak. Bugungi kun pedagogi madaniy kompetensiyaga ham ega bo'lishi zarur, chunki globallashuv davrida o'quvchilar turli manbalardan turli g'oyalar oqimiga duch keladi va o'qituvchi ularga to'g'ri yo'l ko'rsatib, mustahkam milliy qadriyatlar ruhida tarbiya berishi lozim. Bundan tashqari, ta'lim tizimidagi islohotlar, milliy o'quv dasturlarining yangilanishi, o'quv jarayonida xalqaro baholash tizimlarining joriy etilishi pedagogdan yangicha fikrlashni, samaradorlikka qaratilgan yondashuvni va o'z kasbiga fidoyilikni talab qilmoqda. Xalqaro baholashlar — PISA, TIMSS, PIRLS kabi tizimlar o'quvchilarning funksional savodxonligi, real hayotiy vaziyatlarda bilimni qo'llash qobiliyatini baholagani uchun o'qituvchi dars jarayonida ana shu kompetensiyalarni rivojlantirishga e'tibor qaratishi zarur bo'ladi. Shuningdek, bugungi pedagogning kasbiy madaniyati faqat tashqi ko'rinish yoki intizom bilan belgilanmaydi, balki uning ilmiy dunyoqarashi, metodik yangiliklarga ochiqligi, doimiy izlanishga tayyorligi, ijtimoiy faolligi va o'quvchilarga mehr-muhabbati bilan namoyon bo'ladi. Men uchun pedagogik kasbning eng asosiy mohiyati — bu inson qalbiga yo'l topish sanati, shu bois zamonaviy o'qituvchidan qat'iyat, sabr, mehr, mas'uliyat, ijodkorlik va zamon bilan hamqadamlik talab etiladi. Yuqoridagilarni umumlashtirgan holda aytish mumkinki, zamonaviy pedagogikada pedagogik kasbning o'rnini tobora ortib bormoqda va unga qo'yilayotgan talablar nafaqat yangilanmoqda, balki murakkablashmoqda ham, chunki bugungi ta'lim jamiyat taraqqiyotining eng muhim omillaridan biriga aylanmoqda. O'qituvchi shunchaki kasb egasi emas, balki kelajakni yaratuvchi, yosh avlodning tafakkuri, ma'naviyati va dunyoqarashini shakllantiruvchi yetakchi kuchdir. Shu sababli pedagog har doim o'z ustida ishlashi, ilmiy izlanishlar olib borishi, jamiyatdagi o'zgarishlarni chuqur tahlil qilishi va ularni o'quv jarayoniga samarali joriy eta olishi shart.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy pedagogning muvaffaqiyati uning bilimdonligida emas, balki o'z bilimini o'quvchi uchun qadrlil, tushunarli va hayotiy qiladigan mahoratida, innovatsion fikrlashida, kommunikativ madaniyatida, axborot texnologiyalaridan samarali foydalana olishida, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim prinsiplariga sodiqligida namoyon bo'ladi. Shunday ekan, pedagogik kasbga qo'yilayotgan talablar ortishi — bu kasbning qadri oshayotganidan dalolat, o'qituvchining jamiyatdagi nufuzi va mas'uliyatining yuqoriligi esa kelajagimiz ta'limiga bo'lgan ishonchning mustahkamligidan dalolat beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. **Qodirov, R., Raxmonqulova, N.** *Pedagogika.* – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2020.
2. **Yo'ldoshev, J.G'., Usmonov, S.A.** *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat.* – Toshkent: “O‘qituvchi”, 2019.
3. **Husanboyeva, O., Mamarasulov, Q.** *Umumiy pedagogika.* – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2021.
4. **To‘xtayev, A.** *Pedagogik kompetensiya: nazariya va amaliyot.* – Toshkent: “Innovatsion rivojlanish nashriyoti”, 2022.
5. **Raximov, Q., Mavlonova, R.A.** *Pedagogikaning nazariy asoslari.* – Toshkent: “Universitet”, 2018.
6. **Mavlonova, R.A., Xoliqov, A.** *Zamonaviy ta'lim texnologiyalari.* – Toshkent: “O‘qituvchi”, 2017.
7. **Xoliyorova, D.** *Raqamli pedagogika: nazariya va amaliyot.* – Toshkent: “Innovatsiya Ziyos”, 2022.
8. **O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–4884-son qarori** “Ta’lim tizimini raqamlashtirish strategiyasi to‘g‘risida”, 2020.